

Regeringens proposition

1976/77: 15

om ändring i lagen (1970: 742) om lönegarantiavgift, m. m.;

beslutad den 18 november 1976.

Regeringen föreslår riksdagen att antaga de förslag som har upptagits i bifogade utdrag av regeringsprotokoll.

På regeringens vägnar

THORBJÖRN FÄLLDIN

PER AHLMARK

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås att lönegarantiavgiften höjs från 0,02 till 0,07 % fr. o. m. den 1 januari 1977.

Förslag till**Lag om ändring i lagen (1970: 742) om lönegarantiavgift**

Härigenom föreskrives att 2 § lagen (1970: 742) om lönegarantiavgift skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Arbetsgivare erlägger årligen lönegarantiavgift med belopp som motsvarar *en femtiondels* procent av summan av vad arbetsgivaren under året utgivit som lön till arbetstagare i pengar eller naturaförmåner i form av kost eller bostad.

*Föreslagen lydelse*2 §¹

Arbetsgivare erlägger årligen lönegarantiavgift med belopp som motsvarar *sju hundra*dels procent av summan av vad arbetsgivaren under året utgivit som lön till arbetstagare i pengar eller naturaförmåner i form av kost eller bostad.

Vid beräkningen av avgiften tages icke hänsyn till arbetstagare, vars lön under året understigit femhundra kronor. Vidare bortses vid denna beräkning från arbetstagare, som icke är obligatoriskt försäkrad enligt lagen (1954: 243) om yrkesskadeförsäkring.

Avgift erlägges icke för arbetstagares lön vid sjukdom eller ledighet för vård av sjukt barn eller med anledning av barns födelse till den del lönen motsvarar sjukpenning eller föräldrapenning, som arbetsgivare äger uppbära enligt bestämmelserna i 3 kap. 16 § lagen om allmän försäkring. Avgift erlägges ej heller för lön som arbetsgivare utgivit till barn för arbete utfört i hans förvärvsverksamhet i de fall avdrag för lönen ej får ske vid inkomsttaxeringen.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1977. Äldre bestämmelser gäller fortfarande i fråga om avgift som belöper på tid före ikraftträdandet.

¹ Senaste lydelse 1976: 79.

Utdrag

ARBETSMARKNADSDEPARTEMENTET PROTOKOLL

vid regeringssammanträde
1976-11-18

Närvarande: statsministern Fälldin, ordförande, och statsråden Bohman, Ahlmark, Romanus, Turesson, Gustavsson, Mogård, Olsson, Dahlgren, Åsling, Söder, Troedsson, Mundebo, Krönmark, Ullsten, Burenstam Linder, Wikström, Johansson, Friggebo

Föredragande: statsrådet Ahlmark

Proposition om ändring i lagen (1970: 742) om lönegarantiavgift, m. m.**I Inledning**

Statsmakterna beslöt år 1970 att staten skulle garantera arbetstagar-
nas lönefordringar i arbetsgivares konkurs (prop. 1970: 201, 1LU 1970:
79, rskr 1970: 450). Det bestämdes samtidigt att lönegarantin skulle
finansieras genom arbetsgivaravgifter och att avgiften t. v. skulle utgöra
0,02 % av avgiftsunderlaget. Lönegarantiavgifterna skulle föras till en
fond som skulle förvaltas enligt grunder som regeringen fastställde.

Från början begränsades betalning enligt lönegarantin till samman-
lagt högst tre basbelopp till varje arbetstagare. I anslutning till att den
s. k. äldre lagstiftningen infördes år 1971 höjdes maximigränsen till fyra
basbelopp (prop. 1971: 107, InU 1971: 18, rskr 1971: 221, SFS 1971:
201). Fr. o. m. år 1972 ändrades företrädesordningen i konkurs så att
inteckningar i fast egendom fick företräde framför löne- och pensions-
fordringar (prop. 1971: 178, LU 1971: 26, rskr 1971: 353). Därvid
höjdes maximibeloppet för lönegarantin till fem basbelopp i fråga om
löne- och pensionsfordringar enligt 11 § (numera 12 §) förmånsrätts-
lagen (1970: 979, numera 12 § ändrad 1975: 1248). För övriga ford-
ringar som garantin avsåg, bl. a. fordringar på framtida pension, slopa-
des beloppsbegränsningen. Den 1 januari i år trädde nya ändringar i
förmånsrättsordningen och lönegarantin i kraft. Sålunda nedflyttades
löne- och pensionsfordringar efter bl. a. företagsinteckningar och garan-
tin utvidgades till att omfatta högst tolv basbelopp (prop. 1975/76: 12,
LU 1975/76: 5, rskr 1975/76: 115).

Lönegarantiavgiften har varit oförändrad sedan lönegarantisystemet
infördes. I skrivelse den 30 juli 1976 har kammarkollegiet, som förval-
tar lönegarantifonden, anmält att utbetalningarna av lönegarantibelopp
har ökat så kraftigt under budgetåret 1975/76 att fonden i början av
budgetåret 1976/77 med hänsyn till de utbetalningar som har anmälts

av länsstyrelserna utvisar ett underskott på nära tio milj. kr. Med anledning av skrivelsen har frågan om behovet av lönegarantimedel undersökts. Resultatet av undersökningen och förslag till lösning av det uppkomna problemet har redovisats i departementspromemorian (Ds A 1976: 7) Behov av medel för den statliga lönegarantin vid konkurs. Promemorian bör fogas till regeringsprotokollet i detta ärende som *bilaga*.

Efter remiss har yttranden över promemorian avgetts av riksskatteverket (RSV), kammarkollegiet, länsstyrelserna i Stockholms, Östergötlands, Jönköpings, Malmöhus, Göteborgs och Bohus samt Västernorrlands län, Landsorganisationen i Sverige (LO), Svensk industriförening, Svenska arbetsgivarföreningen (SAF), Svenska kommunförbundet, Landstingsförbundet, Centralorganisationen SACO/SR, Sveriges hantverks- och industriorganisation (SHIO), Sveriges industriförbund och Tjänstemännens centralorganisation (TCO).

2 Departementspromemorian

I departementspromemorian nämns inledningsvis något om provnings- och utbetalningsordningen inom lönegarantisystemet. Vidare lämnas en kort redogörelse för innehållet i förarbetena till lagstiftningen såvitt gäller finansieringen av lönegarantin. I ett särskilt avsnitt, benämnt Verksamhetens omfattning, redovisas utvecklingen i fråga om konkurser och beträffande in- och utbetalningarna inom lönegarantisystemet. I fråga om dessa redogörelser samt de överväganden och förslag som promemorian innehåller ber jag att få hänvisa till bilagan.

3 Remissyttrandena

Flertalet remissinstanser har ställt sig positiva till eller har inga invändningar mot att lönegarantin även i fortsättningen finansieras med arbetsgivaravgifter. *LO* anser att de ökade kostnaderna för garantin inte skall stanna på statsverket utan bekostas av företagen genom de speciella avgifter som beslutades vid lönegarantilagens tillkomst. Enligt *Svensk industriförening* torde bl. a. av det skälet att fonden tidigare har finansierats på detta sätt denna finansieringsform vara ofrånkomlig även i framtiden. *Svenska kommunförbundet* hänvisar till sitt remissyttrande år 1970 över förslaget att införa lönegarantin, i vilket förbundet ansåg det synnerligen tveksamt om garantin över huvud taget skulle finansieras genom en specialdestinerad avgift samt att förvaltningsekonomiska skäl talade för en finansiering över statsbudgeten. *SAF* och *Industriförbundet* anser principiellt att statens utgifter för lönegarantin inte skall finansieras med avgifter utan att det rimliga och principiellt riktiga är att i stället finansiering anvisas över statsbudgeten som ett medel i den allmänna arbetsmarknadspolitiken. Också *SHIO* är principiellt emot arbetsgivaravgifter men vill att före-

tagsskatteberedningen skall få i uppdrag att utreda frågan om att ersätta nuvarande avgiftssystem med en konkurrensneutral produktionsskatt.

Flertalet remissinstanser tillstyrker en höjning av lönegarantiavgiften. En höjning i enlighet med promemorieförslaget förordas av bl. a. fem länsstyrelser, TCO, SACO/SR, Svensk industri-förening och Svenska kommunförbundet. LO säger sig inte kunna ta ställning med ledning av det begränsade materialet i promemorian till frågan om höjningens storlek. Landstingsförbundet godtar endast höjning som är föranledd av de nya lagarna om anställningsskydd och förmånsrätt men inte höjning som föranleds av fluktuationer i fråga om antalet konkurser eller deras omfattning. RSV, kammarkollegiet och länsstyrelsen i Stockholms län anser att en höjning till mer än 0,05 % är nödvändig. RSV föreslår höjning till 0,06 % och hävdar att utdelningarna i konkurserna kommer att minska avsevärt redan under budgetåret 1976/77. Den ändrade förmånsrätten kan vidare inverka på det belopp om ca 70 milj. kr. som utbetalningarna för budgetåret 1976/77 har beräknats till i promemorian. Enligt RSV har detta kommit till uttryck i att konkursdrabbade företag i större utsträckning än tidigare drivs vidare i avvecklingsform och att arbetstagarna då arbetar kvar i företagen under hela uppsägningstiden. De "avlönas" genom lönegarantin och de medel som flyter in kommer företagsinteckningshavarna till godo. Enligt RSV var konkursförvaltarna tidigare mindre benägna att driva företagen vidare och arbetstagarna fick då ofta ny anställning kort tid efter konkursutbrottet, varför avräkning kunde ske när uppsägningsslön skulle betalas ut av länsstyrelsen. Liknande synpunkter anförs av två länsstyrelser. Kammarkollegiet pekar på, att kollegiet i sitt yttrande över det utredningsförslag som låg till grund för prop. 1975/76: 12 om ändring i förmånsrätten framhöll att frågan om avgiftshöjning borde beaktas när erfarenhet vunnits av tillämpningen av de nya reglerna samt att utvecklingen av fondens ställning därför nogga borde följas efter ikraftträdandet. Kollegiet redovisar i sitt nu avgivna remissyttrande följande sammanställning.

Sammanställning över lönegarantifondens inkomster och utgifter m. m. under första kvartalet budgetåret 1976/77

Inlevererade lönegarantiavgifter ¹ , kr.	211 921 741: —
Inlevererade utdelningar i konkurser, kr.	32 266 420: —
Andra inkomster (räntor), kr.	—
Summa inkomster, kr.	14 188 161: —
Rekvitioner från länsstyrelser, kr.	437 442 811: —
Underskott, kr.	—23 254 650: —
Behållning, 30 sept., kr.	—22 126 877: —

¹ Avser tiden juli—oktober.

² Varav 3 421 154 kr. avseende 1975/76.

³ Varav 22 623 kr. avseende 1975/76.

⁴ Varav 12 271 473 kr. avseende 1975/76 (inkl. tidigare balanserat belopp 9 746 890 kr).

Kollegiet bedömer mot bakgrund av det framlagda materialet en höjning av lönegarantiavgiften till 0,05 % som otillräcklig. Vid bestämmande av höjningens storlek bör enligt kollegiets mening särskilt beaktas såväl att betydande svårigheter möter att närmare prognostisera fondutvecklingen som att det synes önskvärt med en sådan storlek på fonden att denna verkligen kan utjämna svängningarna i omfattning av lönegarantin mellan olika år.

SAF och *Industriförbundet* motsätter sig den föreslagna höjningen eftersom det ekonomiska läget för de svenska företagen i dag är sådant att de inte tål ytterligare påslag på utgående arbetsgivaravgifter utan att det påverkar konkurrenskraften i företagen. I stället får enligt organisationerna de ökade utgifterna för fonden mötas främst med förändringar i regelsystemet så att endast lönefordran som hänförs till arbete som utförs före konkursutbrottet får omfattas av garantin. I vart fall borde garantin inte omfatta lönefordran mer än, då arbete utförs, under en viss avvecklingstid efter konkursutbrottet, dock högst tre månader. En förutsättning är dock att arbetet grundar sig på anställningsavtal med gäldenären. *SAF* och *Industriförbundet* anser att under alla omständigheter bör ökningen av avgiftsuttaget inte vara större än som svarar mot underskottet hos fonden. Enligt organisationerna torde detta innebära en höjning med 0,01 %.

4 Föredraganden

Ett system med statlig lönegaranti vid konkurs trädde i kraft den 1 januari 1971 (prop. 1970: 201, 1LU 1970: 79, rskr 1970: 450, SFS 1970: 741—745). Garantin innebär att staten svarar för betalning av arbetstagares fordran hos arbetsgivare som har försatts i konkurs. Den avser sådana löne- och pensionsfordringar som har förmånsrätt i konkursen samt vissa konkursansöknings- och konkurskostnader. Lönegarantin gäller sedan den 1 januari 1976 med tolv basbelopp för varje arbetstagare såvitt avser fordran med förmånsrätt enligt 12 § förmånsrättslagen (1970: 979, 12 § ändrad senast 1975: 1248) men är i övrigt obegränsad. Prövningen av lönegarantianspråk sker hos kronofogdemyndigheten vid s. k. fattigkonkurs och hos konkursförvaltaren vid ordinär konkurs. Länsstyrelsen är utbetalningsmyndighet. I fråga om utbetalat belopp inträder staten i arbetstagarens rätt mot konkursgäldenären.

Lönegarantin finansieras med arbetsgivaravgifter enligt lagen (1970: 742) om lönegarantiavgift (ändrad senast 1976: 79). Avgiften är 0,02 % av löneunderlaget för anställda och är i huvudsak detsamma som för avgiften till sjukförsäkringen enligt lagen (1962: 381, ändrad senast 1976: 622) om allmän försäkring. Den har inte ändrats sedan lönegarantisystemet infördes. Lönegarantiavgifterna förs till en fond som förvaltas enligt grunder som regeringen fastställer. Från fonden rekviderar läns-

styrelserna medel för utbetalning enligt garantin. Fondens inkomster utgörs förutom av arbetsgivaravgifter av främst räntor och de medel som staten erhåller genom utdelning i konkurser på grund av övertagna arbetstagarfordringar.

I en skrivelse den 30 juli 1976 har kammarkollegiet, som förvaltar lönegarantifonden, anmält att utbetalningarna av lönegarantibelopp har ökat så kraftigt under budgetåret 1975/76 att fonden i början av innevarande budgetår med hänsyn till de utbetalningar som har anmälts av länsstyrelserna visar ett underskott på nära tio milj. kr. Med anledning av skrivelsen har behovet av lönegarantimedel undersökts. Resultatet av undersökningen redovisas i departementspromemorian (Ds A 1976: 7) Behov av medel för den statliga lönegarantin vid konkurs. Där anvisas också förslag till lösning av den situation som har uppkommit.

Av promemorian framgår att antalet konkurser i stort sett har varit oförändrat under den tid lönegarantisystemet har varit i kraft. Enligt en sammanställning över lönegarantifondens intäkter och utgifter budgetåren 1970/71—1975/76 har de totala utbetalningarna enligt garantin uppgått till 1,8, 19,5, 23,9, 27,2, 24,3 och 60,3 milj. kr. under resp. budgetår. Under budgetåret 1975/76 har ytterligare utbetalningar på ca 9,7 milj. kr. överförts till att belasta budgetåret 1976/77. Utdelningarna i konkurserna har under budgetåren 1970/71—1974/75 varit 0,02, 2,7, 7,5, 7,8 och 8,5 milj. kr. Budgetåret 1975/76 uppgick utdelningarna till 10,6 milj. kr. och de totala intäkterna till 46,6 milj. kr. Under budgetåren 1970/71—1974/75 uppkom årligen överskott. Behållningen på fonden steg från 4,7 till 14,8 milj. kr. För budgetåret 1975/76 visar fonden ett underskott på 13,7 milj. kr. Av uppgifter som har inhämtats från länsstyrelserna i Stockholms, Göteborgs och Bohus samt Malmöhus län framgår vidare att under budgetåret 1975/76 har i dessa län utbetalats 14,8, 8,2 resp. 10,3 milj. kr. mot 6,2, 4,8 resp. 1,5 milj. kr. under budgetåret 1974/75. Länsstyrelsen i Malmöhus län har gjort 517 resp. 516 utbetalningar åren 1974 och 1975 och 2 224 första halvåret 1976. Från länsstyrelsen i Stockholms län har lönegarantimedel betalats ut till 839 arbetstagare första halvåret 1975 och till 1 663 arbetstagare första halvåret 1976.

I promemorian konstateras att orsaken till den markanta utgiftsökningen inte kan sökas i ett ökat antal konkurser utan däri att andelen större konkurser (företagskonkurser) har ökat. Därmed har också allt fler arbetstagare berörts av varje konkurs. Det erinras också om att lagen (1974: 12) om anställningsskydd (ändrad senast 1976: 593) har inneburit längre uppsägningstider. Detta har i sin tur medfört ökade utbetalningar av lönegarantimedel, eftersom garantin omfattar även lön under skälig uppsägningstid, dock högst sex månader. Vidare framhålls att höjningen av maximisumman till tolv basbelopp den 1 januari 1976 har inneburit att länsstyrelserna under år 1976 har kunnat betala ut

väsentligt högre belopp än tidigare. Slutligen pekas på att staten har fått minskade möjligheter att få täckning för sin fordran genom utdelning i konkurser, eftersom numera bl. a. också företagsinteckningar har företräde framför lönefordringar i konkurs.

Eftersom uppgifterna från storstadslänen visar att ökningen av antalet ersättningsberättigade arbetstagare väsentligen hänför sig till första halvåret 1976, blir enligt promemorian helårseffekten av en sådan ökning inte oväsentligt större än de faktiska utbetalningarna under budgetåret 1975/76. Under förutsättning att även i fortsättningen dels utbetalningarna av lönegarantimedel kommer att ligga på ungefär samma nivå som under budgetåret 1975/76, dels statens utgifter med anledning av garantin skall till fullo finansieras med avgifter, bör lönegarantiavgiften höjas från nuvarande 0,02 % till 0,05 %.

Promemorian har remissbehandlats. Flertalet remissinstanser är positiva till eller gör inga invändningar mot fortsatt finansiering genom arbetsgivaravgifter. SAF, Sveriges industriförbund och Sveriges hantverks- och industriorganisation (SHIO) är principiellt emot denna finansieringsform. Svenska kommunförbundet synes inta en tveksam hållning. SAF och Industriförbundet förordar finansiering över statsbudgeten. SHIO vill i stället att frågan om en konkurrensneutral produktionskatt utreds av företagsskatteberedningen.

Med undantag för SAF och Industriförbundet är remissinstanserna eniga om att en höjning av lönegarantiavgiften till 0,05 % är nödvändig. LO anser sig dock inte med ledning av det begränsade materialet i promemorian kunna ta ställning till frågan om storleken av höjningen. Riksskatteverket anser att en höjning till 0,06 % är nödvändig. Kammarkollegiet anser mot bakgrund av utvecklingen under budgetåret 1975/76 och de siffror som kollegiet redovisat i sitt yttrande för första kvartalet av budgetåret 1976/77 att en höjning till 0,05 % är otillräcklig. Fonden bör enligt kollegiet ha en sådan storlek att det går att utjämna svängningarna mellan olika år. SAF och Industriförbundet föreslår att lönegarantin inskränks till fordringar på grund av arbete som utförts före konkursutbrottet. I varje fall bör enligt organisationernas mening garantin inte avse mer än tre månaders arbete efter konkursutbrottet på grund av avtal med konkursgäldenären. Under alla omständigheter bör avgiftshöjningen begränsas till 0,01 %, vilket enligt organisationerna motsvarar vad som behövs för att täcka nuvarande underskott hos fonden.

I fråga om sättet för att finansiera lönegarantin vill jag för egen del anföra följande. När lönegarantisystemet infördes uttalade riksdagen (1LU 1970: 79 s. 27) bl. a. att en finansiering genom arbetsgivaravgifter syntes naturlig, eftersom systemet syftade till att säkerställa arbetsgivarförpliktelser. Lönegarantin avser fortfarande sådana förpliktelser. Den omständigheten att arbetsgivarförpliktelserna har vidgats och att löne-

garantin vars syfte är att trygga arbetstagarnas fordringar vid konkurs därför också utvidgats, utgör enligt min mening inte motiv för en ändrad inställning i denna fråga. Jag förordar alltså att kostnaderna för lönegarantin också i fortsättningen finansieras genom arbetsgivaravgifter.

I departementspromemorian och i kammarkollegiets yttrande uttalas att en avsevärd förstärkning av lönegarantifondens intäkter är nödvändig om fonden skall kunna fylla sin uppgift. Jag delar alltså denna uppfattning och ansluter mig till dem som menar att lönegarantiavgiften måste höjas. Att såsom SAF och Industriförbundet föreslår i stället inskränka lönegarantins omfattning kraftigt för att möta de ökade utgifterna för fonden skulle innebära att arbetstagarna går miste om en betydande del av det löneskydd vid konkurs som garantin är avsedd att ge. Det kan enligt min mening inte komma i fråga att välja en lösning som får dessa konsekvenser.

När lönegarantisystemet infördes beräknades de totala utbetalningarna enligt garantin till 15—20 milj. kr. per år. Med avdrag för vad som bedömdes flyta in genom utdelningar i förvaltarkonkurser uppskattades den slutliga kostnaden till 5—10 milj. kr. På grund av att utdelningarna i konkurserna kunde antas ske ganska lång tid efter det garantibeloppet betalades ut behövdes i ett första skede disponeras betydligt mer än som motsvarade den beräknade slutliga kostnaden. Medelsbehovet beräknades till minst 15 milj. kr. per år. Avgiften bestämdes till 0,02 % av avgiftsunderlaget i avvaktan på erfarenheter som kunde läggas till grund för närmare preciseringar av de årliga kostnaderna (prop. 1970: 201 s. 111—113).

Frågan om lönegarantiavgiftens storlek har varit uppe till bedömning vid varje tillfälle när det har varit aktuellt att utvidga lönegarantin. Bedömningen har vid samtliga tillfällen varit den att förstärkningen av löneskyddet inte kunde antas behöva påverka lönegarantiavgiftens storlek. I prop. 1975/76: 12 i vilken föreslogs att maximibeloppet för garantin skulle höjas till tolv basbelopp anfördes sålunda i avgiftsfrågan följande.

— Som utredningen framhållit måste man räkna med att förslaget medför ökad risk för att lönegarantifonden inte skall få utdelning i konkurs för statliga regressanspråk. Det är möjligt att det på sikt kan bli nödvändigt att justera lönegarantiavgiften för att motverka den ekonomiska försvagning lönegarantifonden kan komma att drabbas av. F. n. synes emellertid inte några särskilda åtgärder behöva vidtas i det hänseendet. Lönegarantifonden har hittills varje år utvisat överskott och behållningen i fonden, som ökat för varje år, uppgick den 30 juni 1975 till nära 18 milj. kr. I samband härmed kan nämnas, att riksförsäkringsverket har beräknat att slopadet i samband med skatteomläggningen för år 1976 av "taket" för vissa arbetsgivaravgifter ($7,5 \times$ basbeloppet) kommer att medföra en förstärkning av lönegarantifonden på ungefär 1 milj. kr.

Omfattningen av utbetalningarna från lönegarantifonden under budgetåret 1975/76 och under tiden därefter har varit betydligt större än tidigare. Som anförs i promemorian och remissyttrandena föreligger flera orsaker till denna utveckling. De längre uppsägningstider som lagen om anställningsskydd ger har börjat ge utslag vid konkurser. Den ändrade förmånsrätten för löne- och pensionsfordringar leder till att lönegarantimedel numera i regel kommer att tas i anspråk för dessa fordringar. I de större konkurserna, där det i allmänhet har funnits ett större antal anställda hos konkursgäldenären, betalades tidigare lönefordringarna på grund av deras framskjutna förmånsläge ofta av konkursboet. Med nuvarande förmånsrätt kan denna ordning oftast inte tillämpas utan dessa lönefordringar — från ett större antal arbetstagare — kommer att belasta lönegarantin. Utvidgningarna i år av lönegarantin kan i viss utsträckning ha inneburit en ökad belastning på fonden. Vidare har uppgetts att konkursbons rörelser i större utsträckning än tidigare drivs vidare under uppsägningstiden med bibehållen arbetskraft. På grund av den ändrade förmånsrätten kommer fonden att tillföras utdelning i förvaltarkonkurser i avsevärt mindre utsträckning än tidigare. Detta kommer sannolikt att märkas tydligare när de konkurser som har inletts efter år 1975 har avslutats, vilket i allmänhet torde ske först under år 1977 och senare. Det är därför möjligt att fondens intäkter av utdelningar i "äldre" konkurser kommer att minska kraftigare efter utgången av innevarande budgetår. Enligt de preliminära siffror som finns har antalet s. k. ursprungliga fattigkonkurser som har avslutats under åren 1974 och 1975 ökat något i förhållande till antalet under åren 1971 och 1972. Dessa uppgifter ger inte heller anledning att anta att någon större ökning av sådana konkurser som avslutas under år 1976 är att vänta.

Uppgifterna om fondens intäkter och utgifter budgetåret 1975/76 och tiden fram t. o. m. september 1976 pekar på att utbetalningarna kommer att uppgå till ca 100 milj. kr. per år. Härtill kommer att bristen för budgetåret 1975/76, ca 12,3 milj. kr., måste täckas. Till en del torde täckning av bristen kunna ske med utdelningar i "äldre" konkurser. Kvar torde emellertid stå över 100 milj. kr. i utbetalningar medan intäkterna i form av arbetsgivaravgifter med nuvarande procentsats kan beräknas till ca 35 milj. kr. Som kammarkollegiet har påpekat uppkommer vissa svängningar i utbetalningarna av fondmedel. Konjunkturförbättring kan antas leda till en minskning av antalet konkurser, en konjunkturförsämring till en ökning av antalet. Mot bakgrund av det anförda förordar jag en höjning av lönegarantiavgiften till 0,07 % av avgiftsunderlaget. Höjningen bör gälla fr. o. m. den 1 januari 1977. Förslaget innebär en ändring av 2 § första stycket lagen om lönegarantiavgift. För att övergångsvis täcka nu föreliggande brist hos fonden bör en rörlig kredit i riksgäldskontoret om 50 milj. kr. ställas till kammar-

kollegiets förfogande. Sedan bristen har reglerats genom ianspråktagande av inflytande avgifter bör krediten få utnyttjas för att vid behov tillfälligtvis täcka eventuellt uppkommande brist hos fonden.

5 Hemställan

Med hänvisning till vad jag nu har anfört hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen att

1. antaga inom arbetsmarknadsdepartementet upprättat förslag till lag om ändring i lagen (1970: 742) om lönegarantiavgift,
2. medge att kammarkollegiet får disponera en rörlig kredit av 50 000 000 kr. i riksgäldskontoret för det ändamål som jag har angett i det föregående.

6 Beslut

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och beslutar att genom proposition föreslå riksdagen att antaga de förslag som föredraganden har lagt fram.

Bilaga

ARBETSMARKNADSDEPARTEMENTET

BEHOV AV MEDEL FÖR DEN STATLIGA LÖNEGARANTIN
VID KONKURS

promemoria utarbetad inom arbetsmarknadsdepartementet

Inledning

För att säkerställa arbetstagares lönefordran i arbetsgivares konkurs beslöt statsmakterna år 1970 (prop. 1970: 201, 1LU 79, rskr 450) att införa lagstiftning om statlig lönegaranti vid konkurs. Lagen (1970: 741) trädde i kraft den 1 januari 1971. Under år 1975 gjordes en översyn av lagen som ledde till vissa ändringar i densamma (prop. 1975/76: 19, InU 25, rskr 119).

Lönegarantin omfattar till största delen lönefordringar med förmånsrätt enligt 12 § förmånsrättslagen (1970: 979, ändrad senast 1975: 1248). Prövningen av lönegarantianspråk ankommer på kronofogdemyndigheten när det är fråga om s. k. fattigkonkurs och på konkursförvaltaren i ordinär konkurs. Garantibelopp betalas ut av länsstyrelsen efter under rättelse av kronofogdemyndigheten resp. konkursförvaltaren. I fråga om utbetalt belopp inträder staten i arbetstagares rätt mot konkursgäldenären.

Kostnaderna för lönegarantisystemet finansieras genom en särskild avgift som arbetsgivare — inklusive staten och kommunerna — erlägger enligt lagen (1970: 742) om lönegarantiavgift. Dessa avgifter förs till en särskild fond som förvaltas av kammarkollegiets fondbyrå. Från fonden rekviderar länsstyrelserna medel för utbetalning enligt lönegarantin.

Finansieringen

I den promemoria (Ds In 1970: 3) som låg till grund för lagstiftningen om lönegaranti vid konkurs beräknades de totala utbetalningarna enligt lönegarantin till 15—20 milj. kr. per år. Den slutliga kostnaden, dvs. utbetalda belopp med avdrag för vad som flyter in genom utdelningar i förvaltarkonkurser, beräknades uppgå till 5—10 milj. kr. per år. I prop. 1970: 201 räknade departementschefen med ett medelsbehov för utbetalningar under det första skedet av garantisystemets tillämpning på minst 15 milj. kr. per år (se prop. 1970: 201, s. 113). Det här för erforderliga avgiftsuttaget beräknades till 0,02 % av avgiftsunderlaget vilket bestämdes så att det motsvarade underlaget för sjukförsäkringsavgiften. I väntan på erfarenheter som kunde läggas till grund för närmare preciseringar av de årliga kostnaderna beslutade riksdagen att lönegarantiavgiften skulle utgå med detta procenttal. Procenttalet har sedan dess varit oförändrat. Den tidigare begränsningen att hänsyn vid avgiftsuttaget inte skulle tas till den del av arbetstagares lön som översteg sju och en halv gånger basbeloppet har numera borttagits (SFS 1975: 1161) i likhet med vad som gäller inom sjukförsäkringen.

Verksamhetens omfattning m. m.

I skrivelse till arbetsmarknadsdepartementet den 30 juli 1976 har kammarkollegiet meddelat att utbetalningarna av lönegarantibelopp har ökat kraftigt under budgetåret 1975/76. Detta har enligt kammarkollegiet medfört att lönegarantifonden i början av budgetåret 1976/77 utvisade ett underskott på inemot 10 milj. kr.

Enligt uppgifter från statistiska centralbyrån har antalet konkurser under senare tid varit följande:

	År							
	1969	1970	1971	1972	1973	1974	1975	1976 1:a halvåret
Antal tillkomna konkurser	2 851	3 740	4 260	4 260	4 459	4 220	4 135 ¹	2 051 ¹

¹ Prel. uppgifter

Från kammarkollegiets fondbyrå inhämtade uppgifter angående lönegarantifondens hittillsvarande inkomster och utgifter m. m. redovisas i tabblån på sid. 3.

Sammanställning över lönegarantifondens hittillsvarande inkomster och utgifter m. m. enligt uppgifter från kammarkollegiets fondbyrå

Budgetår	1970/71	1971/72	1972/73	1973/74	1974/75	1975/76
Inlevererade lönegarantiavgifter, kr.	6 412 502	16 888 090	16 291 663	24 997 652 ²	18 349 973 ³	34 065 929 ⁴
Inlevererade utdelningar i konkurser, kr.	17 938	2 708 129	7 461 225	7 802 051	8 455 443	10 613 548
Andra intäkter (räntor), kr.	—	341 365	384 395	555 602	888 303	1 906 301
Summa intäkter, kr.	6 430 440	19 937 584	24 137 283	33 355 305	27 693 719	46 585 778
Utbetalningar till länsstyrelser, kr.	1 758 299	19 481 360	23 949 239	27 246 322	24 313 637	60 263 477 ⁴
Överskott, kr.	4 672 141	456 244	188 044	6 108 983	3 380 082	—13 677 699
Behållning 30 juni, kr.	4 672 141	5 128 365	5 316 408	11 425 390	14 805 472	1 127 773

¹ Under budgetåret hade länsstyrelserna haft ytterligare utgifter på 9 746 890 kr. som överförts att belasta budgetåret 1976/77.

² Sju terminer, för sista terminen inlevererades 3,2 milj. kr.

³ Fem terminer.

⁴ Sju terminer, för sista terminen inlevererades 6,5 milj. kr.

Vidare har från länsstyrelserna i Stockholms, Göteborgs och Bohus län samt Malmöhus län inhämtats följande uppgifter om utbetalningarnas omfattning:

Utbetalda lönegarantibelopp

Budgetår	Stockholms län	Göteborgs- och Bohus län	Malmöhus län
1971/72	2 217 705	2 450 229	
1972/73	7 101 937	2 747 834	
1973/74	5 236 810	5 683 828	
1974/75	6 196 576	4 794 081	1 498 051
1975/76	14 811 395	8 185 504	10 273 313

Från länsstyrelsen i Stockholms län har vidare uppgetts att antalet arbetstagare för vilka lönegarantibelopp hade utbetalats under första halvåret 1975 uppgick till 839 och under första halvåret 1976 till 1 663.

I Malmöhus län utbetalades lönegarantibelopp under år 1974 till 517

arbetstagare, år 1975 till 516 arbetstagare och under första halvåret 1976 till 2 224 arbetstagare.

Överväganden och förslag

Som framgått av det föregående trädde lagen om lönegaranti i kraft den 1 januari 1971. Lönegarantiavgiften bestämdes — i avvaktan på att de årliga kostnaderna kunde närmare beräknas — till 0,02 procent. Procenttalet har alltsedan dess varit oförändrat. Av kammarkollegiets skrivelse och av inhämtade uppgifter från länsstyrelserna i Stockholms län, Göteborgs och Bohus län samt Malmöhus län framgår att utgifterna för lönegarantimedel ökat markant under budgetåret 1975/76 jämfört med tidigare budgetår. Länsstyrelserna i Stockholms och Malmöhus län visar också att antalet utbetalningar till arbetstagare, för vilka lönegarantimedel har utbetalats, har ökat kraftigt under första halvåret 1976.

Av sammanställningen i det föregående framgår att orsaken till denna markanta utgiftsökning inte kan sökas i ett ökat antal konkurser. Detta antal har — som framgår av uppställningen — varit relativt konstant under de senaste åren (omkring 4 000).

Att antalet utbetalningar har ökat under första halvåret 1976 kan i stället förklaras bl. a. av att andelen större konkurser (företagskonkurser) har ökat och att därmed allt fler arbetstagare har berörts av varje konkurs.

En ytterligare förklaring till den kraftiga ökningen i utbetalningarna av lönegarantimedel torde vara de förlängda uppsägningstider som arbetstagare har tillförsäkrats genom lagen (1974: 12) om anställningskydd vilken trädde i kraft den 1 juli 1974. Denna lag ger också arbetstagarna rätt till lön under uppsägningstiden. Enligt lagen har arbetstagare rätt till en uppsägningstid — beroende på ålder — på upp till sex månader. Enligt 2 § lönegarantilagen som i detta sammanhang hänvisar till förmånsrättslagen kan lönegarantimedel utgå under skälig uppsägningstid, dock högst sex månader. Detta har medfört att lönegarantimedel har kommit att utgå under väsentligt längre uppsägningstider än tidigare.

Fr. o. m. den 1 januari 1976 har vidare vissa bestämmelser ändrats i förmånsrättslagen (prop. 1975/76: 12) i en riktning som leder till ökade anspråk på lönegarantifonden. Bl. a. har företagsinteckningen i förmånsrättshänseende skjutits före lönefordran. Statens möjligheter att få täckning för sin till följd av utbetalade lönegarantimedel uppkomna fordran genom utdelning i konkurser kommer därmed att minska. Sådan fordran kommer därför nästan regelmässigt slutligt att regleras genom lönegarantifonden. Slutligen har begränsningen av lönegarantin enligt 2 § lönegarantilagen höjts från fem till tolv gånger basbeloppet, vilket innebär att länsstyrelsen under innevarande kalenderår har kunnat betala ut väsentligt högre belopp i lönegaranti än tidigare.

Under budgetåret 1975/76 uppgick lönegarantifondens inkomster till ca 40 milj. kr. Av detta belopp hänför sig ca 28 milj. kr. till intäkter av lönegarantiavgifter. Utgifterna för lönegaranti har under året uppgått till närmare 70 milj. kr. Utgifterna översteg alltså inkomsterna med ca 30 milj. kr. De tidigare redovisade uppgifterna från storstadslänen visar emellertid på att ökningen av antalet arbetstagare för vilka lönegaranti-

medel utbetalats väsentligen hänförs sig till första halvåret 1976. Helårseffekten av en sådan ökning blir inte oväsentligt större än de faktiska utbetalningarna under budgetåret 1975/76. Under förutsättning att dels utbetalningen av lönegarantibelopp i fortsättningen kommer att ligga på ungefär samma nivå som under budgetåret 1975/76, dels statens utgifter med anledning av den statliga lönegarantin även i fortsättningen till fullo skall finansieras med avgifter, skulle en höjning av lönegarantiavgiften från nuvarande 0,02 procent till 0,05 procent aktualiseras.